Parlament Europejski
2024-2029

Komisja Zatrudnienia i Spraw Socjalnych
Przewodnicząca

9.4.2025

Adrian-Dragoş Benea
Przewodniczący
Komisja Rozwoju Regionalnego
BRUKSELA

Przedmiot: Opinia w sprawie możliwości uproszczenia funduszy spójności (2024/2106(INI))

Szanowny Panie Przewodniczący!

W ramach wyżej wymienionej procedury zwrócono się do Komisji Zatrudnienia i Spraw Socjalnych o wydanie opinii dla komisji, której Pan przewodniczy. Na posiedzeniu 21 listopada 2024 r. komisja podjęła decyzję o przedstawieniu tej opinii w formie pisma.

Komisja Zatrudnienia i Spraw Socjalnych rozpatrzyła sprawę na posiedzeniu 9 kwietnia 2025 r. Na tym samym posiedzeniu komisja postanowiła przedstawić Komisji Rozwoju Regionalnego, jako komisji przedmiotowo właściwej, zawartą poniżej opinię.

Z wyrazami szacunku

Li Andersson

OPINIA

A. mając na uwadze, że polityka spójności odgrywa pierwszoplanową rolę w zmniejszaniu różnic społecznych, terytorialnych i gospodarczych; mając na uwadze, że polityka spójności, europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne, a w szczególności Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+), należą do skutecznych narzędzi wspierających spójność między państwami członkowskimi, regionami i obszarami, w tym między obszarami miejskimi i wiejskimi; mając na uwadze, że poszczególne polityki spójności realizują odrębne cele i założenia;

B. mając na uwadze, że w ramach polityki spójności przewidziano działania służące realizacji Europejskiego filaru praw socjalnych, planu działania na jego rzecz oraz określonych w nim głównych celów w zakresie zatrudnienia, szkoleń i zwalczania ubóstwa;

C. mając na uwadze, że środki z EFS+ służą wspieraniu, uzupełnianiu i wzbogacaniu polityk państw członkowskich, przyczyniając się zapewnienia równych szans, równego dostępu do rynku pracy, sprawiedliwych i wysokiej jakości warunków pracy, ochrony socjalnej i włączenia społecznego, ze szczególnym uwzględnieniem wysokiej jakości kształcenia i szkoleń sprzyjających włączeniu społecznemu, uczenia się przez całe życie, inwestycji w dzieci i ludzi młodych oraz dostępu do podstawowych usług;

D. mając na uwadze, że EFS+ jest jedynym funduszem UE ukierunkowanym przede wszystkim na politykę społeczną, co, wraz z innymi politykami spójności, czyni go wyjątkowym, a także skutecznym i niezbędnym narzędziem wspierającym włączenie społeczne;

E. mając na uwadze, że aby uzyskać dostęp do funduszy spójności, ich beneficjenci, zwłaszcza małe organizacje, mierzą się czasem z nieproporcjonalnie dużym obciążeniem administracyjnym; mając na uwadze, że uproszczenie procedur składania wniosków może zmniejszyć to obciążenie;

F. mając na uwadze, że w obliczu niedawnych kryzysów i skomplikowanej sytuacji geopolitycznej w UE budżet wymaga ponownego przeanalizowania w kontekście zarządzania kryzysowego, rosnących potrzeb w zakresie wydatkowania oraz wspierania nowych priorytetów, takich jak konkurencyjność i wzrost gospodarczy w UE; mając na uwadze, że systemy zabezpieczenia społecznego pełnią istotną rolę w utrzymywaniu stabilności i bezpieczeństwa Europy; mając na uwadze, że w związku z tym musimy przeznaczyć środki na to, by tworzyć wysokiej jakości miejsca pracy, przeciwdziałać bezrobociu wśród młodzieży, zapewnić godne warunki mieszkaniowe oraz zrównoważone i przystępne cenowo mieszkania, a także zapobiegać bezdomności i ubóstwu, zwłaszcza wśród dzieci; mając na uwadze, że uproszczenie niesie ze sobą ryzyko stracenia z oczu celu i założeń polityki spójności, a tego należy unikać;

G. mając na uwadze, że fundusze spójności wykorzystywano wielokrotnie w ich obecnych ramach, aby reagować na społeczne skutki kryzysów, takich jak pandemia COVID-19, rosyjska wojna napastnicza przeciwko Ukrainie i niedawne klęski żywiołowe;

1. apeluje o zapewnienie silnej i wzmocnionej polityki spójności, w tym odrębnego EFS+

ze znacznie zwiększonym wsparciem publicznym dla instrumentów stosowanych w państwach członkowskich, aby udzielać pomocy osobom znajdującym się w trudnej sytuacji i osobom najbardziej potrzebującym w naszych społeczeństwach, inwestować w ludzi i umiejętności, pomagać ludziom wyjść z ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz pobudzać inwestycje społeczne i przedsiębiorczość społeczną; nalega zatem, aby znacznie zwiększyć budżet EFS+ na lata 2028–2034;

2. podkreśla, że EFS+ musi nadal pełnić rolę głównego i podstawowego instrumentu wspierania państw członkowskich, regionów, społeczności lokalnych i ludności we wzmacnianiu społecznego wymiaru Unii oraz w dążeniu do rozwoju społeczno-gospodarczego, który nie pozostawia nikogo w tyle;

3. podkreśla, że polityka spójności musi uwzględniać wyzwania społeczne takie jak cyfryzacja i skutki zmiany klimatu oraz być do nich dostosowana i przyczyniać się do sprostania tym wyzwaniom, a także odpowiadać na wyzwania społeczne, takie jak koszty utrzymania, które rosną w szybszym tempie niż płace, oraz podejmować działania na rzecz budowania odporności społecznej, ograniczania nierówności i ochrony osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji; podkreśla, że środki z EFS+ mają napędzać długoterminowe inwestycje i wzrost gospodarczy, z naciskiem na spójność społeczną i terytorialną, a także wspierać transformację strukturalną w całej UE oraz służyć zmniejszaniu różnic między państwami członkowskimi;

4. podkreśla, że w ramach EFS+ trzeba nadal wspierać pozytywną konwergencję społeczną, zwłaszcza osób najbardziej potrzebujących, inwestować w kapitał ludzki, zatrudnienie, rozwój umiejętności i włączenie społeczne, a jednocześnie pobudzać przedsiębiorczość i innowacje społeczne, wspierać MŚP, inwestować w dzieci, podejmować działania na rzecz transformacji cyfrowej i ekologicznej, oraz na rzecz walki z wyzwaniami demograficznymi i pomocy regionom dotkniętym kryzysami;

5. podkreśla rolę polityki spójności i EFS+ we wspieraniu szkoleń i rozwoju umiejętności, które mogą ułatwić znalezienie pracy lub zmianę i podnoszenie kwalifikacji w związku z transformacją ekologiczną i cyfrową; przypomina, że dokonanie w odpowiednim czasie inwestycji w zmianę i podnoszenie kwalifikacji pracowników zagrożonych utratą pracy może uchronić ich przed popadnięciem w ubóstwo;

6. przypomina, że polityka spójności jest skierowana do tych, którzy najbardziej jej potrzebują, np. do dzieci i kobiet żyjących w ubóstwie, młodzieży, osób starszych i z niepełnosprawnościami, ubogich pracujących, bezdomnych i migrantów;

7. podkreśla, że wszystkie projekty finansowane w ramach polityki spójności muszą być w pełni zgodne z dyrektywą (UE) 2022/2041 w sprawie adekwatnych wynagrodzeń minimalnych w Unii Europejskiej, aby zagwarantować godne warunki pracy i przeciwdziałać dumpingowi płacowemu;

8. apeluje o konkretne środki w ramach polityki spójności w celu ochrony praw pracowników mobilnych, w tym pracowników transgranicznych i sezonowych i zapewnienia im sprawiedliwych warunków pracy, zabezpieczenia społecznego i ochrony przed wyzyskiem, zwłaszcza w sektorach w dużym stopniu uzależnionych od pracowników tymczasowych i migrujących;

9. podkreśla, że rozwój projektów w ramach Funduszu Spójności nie może przyczyniać się do wzrostu liczby niestabilnych miejsc pracy lub niestandardowych form zatrudnienia, które osłabiają prawa pracownicze i długoterminowe bezpieczeństwo zatrudnienia;

10. podkreśla istotną rolę podmiotów gospodarki społecznej w tworzeniu miejsc pracy i włączeniu społecznym, zwłaszcza w ubogich regionach; zauważa, że w gospodarce społecznej i sektorze non-profit w Europie pracuje prawie 14 mln osób, które należy objąć dalszym wsparciem z funduszy spójności na rzecz trwałego zatrudnienia i włączenia społecznego; podkreśla, że przedsiębiorstwa gospodarki społecznej ściśle współpracują z władzami lokalnymi, co ułatwia i upraszcza realizację projektów spójności, dzięki czemu środki trafiają w sposób efektywny do tych, którzy najbardziej ich potrzebują;

11. przypomina, że w 2023 r. 24,8 % dzieci w UE żyło w ubóstwie, doświadczyło wykluczenia społecznego lub było nimi zagrożone, oraz że wskaźnik ubóstwa dzieci ponownie rośnie i jest zaniepokojony tym, że może on dalej rosnąć w nadchodzących latach; przypomina o roli EFS+ oraz innych funduszy spójności we wspieraniu europejskiej gwarancji dla dzieci i zwalczaniu ubóstwa dzieci, podkreślając znaczenie synergii oraz konieczność znacznego zwiększenia finansowania;

12. podkreśla, że stało się jasne, iż wdrażanie funduszy spójności, w tym EFS+, wiąże się często z niepotrzebnymi obciążeniami administracyjnymi oraz skomplikowanymi lub nieskutecznymi przepisami, w związku z czym wzywa Komisję do oceny, czy można ułatwić procedury składania wniosków;

13. ostrzega, że ewentualne uproszczenie funduszy spójności nie powinno prowadzić do stracenia z oczu celu i założeń polityki spójności; w związku z tym podkreśla, że EFS+ jest jedynym funduszem UE ukierunkowanym przede wszystkim na politykę społeczną, co czyni go wyjątkowym, a ponadto jest bardzo skuteczny w osiąganiu włączenia społecznego i niezbędny do tego celu; zwraca uwagę, że zbyt częsty przegląd celów polityki spójności i metod zarządzania nią może również prowadzić do komplikacji i niepewności wśród jej beneficjentów;

14. przypomina, że polityka spójności jest długoterminową, zrównoważoną polityką inwestycyjną ściśle związaną z wdrażaniem zasad Europejskiego filaru praw socjalnych i planu działania na jego rzecz; w związku z tym sprzeciwia się wszelkim tendencjom do przekształcenia polityki spójności w politykę bez jasno określonych celów;

15. przypomina, że uproszczenie nie może stać w sprzeczności z zasadami dotyczącymi dobrej administracji, zamówień publicznych i kontroli finansowej, oraz że musi gwarantować egzekwowanie warunkowości społecznej i praworządności;

16. utrzymuje, że silna polityka spójności, która opiera się na zasadzie skutecznego partnerstwa i jest dostosowana do potrzeb i wyzwań każdego regionu, pozostaje najlepszym instrumentem służącym zmniejszaniu dysproporcji regionalnych oraz wspieraniu pozytywnej konwergencji społeczno-gospodarczej; przypomina, że trzeba utrzymać centralną rolę regionów, tak aby programowanie w ramach wielopoziomowego systemu zarządzania było jak najlepiej dostosowane do lokalnych potrzeb i mieszkańców; w związku z tym ponownie podkreśla potrzebę dopilnowania,

aby fundusze polityki spójności były w dużej mierze przeznaczane na realizację programów regionalnych, które są opracowywane, zarządzane i realizowane bezpośrednio przez regiony;

17. popiera prowadzenie polityki spójności opartej na specyfice terytoriów oraz skoncentrowanej na obywatelach, co gwarantuje, że środki finansowe na wspieranie zatrudnienia i włączenia społecznego faktycznie docierają do regionów i społeczności, które najbardziej ich potrzebują; podkreśla znaczenie zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) i rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (RLKS) w niwelowaniu nierówności w zatrudnieniu na różnych terytoriach;

18. odnotowuje między regionami UE znaczne różnice w łączności cyfrowej, umiejętnościach cyfrowych, zdolnościach administracyjnych i dostępnych zasobach; wzywa do przyspieszenia transformacji cyfrowej i podkreśla, że uproszczenie procedur składania wniosków i dostępu do funduszy spójności przyniosłoby szczególne korzyści regionom słabiej rozwiniętym i zapewniłoby bardziej efektywne wykorzystanie funduszy;

19. wzywa Komisję i państwa członkowskie do zapewnienia udziału partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego w projektowaniu wdrażaniu, monitorowaniu i ocenie funduszy spójności oraz do informowania ich i konsultowania się z nimi;

20. zaznacza, że bezpośrednimi beneficjentami polityki spójności są społeczności lokalne, więc konieczne jest, aby zainteresowane strony na szczeblu regionalnym i lokalnym były bezpośrednio zaangażowane w jej kształtowanie;

21. podkreśla znaczenie utrzymania zasad dotyczących zarządzania dzielonego, jasno określonych celów i koncentracji tematycznej oraz zwraca uwagę, że większość środków z funduszu powinna być wydatkowana jak najbliżej osób, które z niego korzystają, w ścisłej współpracy z lokalnymi i regionalnymi władzami i organizacjami;

22. podkreśla, że polityka spójności musi pozostać polityką długoterminową, opartą na celach określonych w art. 174 i 175 TFUE; wyraża zaniepokojenie, że unijną politykę spójności – w tym w ramach EFS+ – często wykorzystuje się jako narzędzie reagowania kryzysowego, i podkreśla, że takie podejście zagraża długoterminowym celom politycznym i inwestycyjnym polityki spójności, a także stwarza ryzyko, że osoby, do których polityka spójności jest skierowana, nie zostaną objęte odpowiednim wsparciem;

23. podkreśla, że tworzenie miejsc pracy oraz włączenie społeczne muszą pozostać priorytetem, tak aby wszystkie regiony, zwłaszcza te przechodzące transformację, mogły korzystać z możliwości, jakie dają fundusze spójności;

24. wzywa Komisję do ochrony środków budżetowych na politykę spójności, aby można było je wykorzystać na jej główne cele i beneficjentów, oraz do zaproponowania instrumentu rezerwy finansowej, który pozwoli UE szybko i elastycznie reagować na kryzysy społeczne i sytuacje nadzwyczajne, uzupełni EFS+ i inne fundusze spójności; ten instrument rezerwy opierałby się na sukcesie europejskiego instrumentu tymczasowego wsparcia w celu zmniejszenia zagrożeń związanych z bezrobociem w sytuacji nadzwyczajnej (SURE), na europejskim systemie reasekuracji świadczeń dla

osób bezrobotnych albo na Funduszu Solidarności Unii Europejskiej i byłby narzędziem do naprawy szkód spowodowanych klęskami żywiołowymi, w szczególności tymi wynikającymi ze zmian klimatu lub zagrożeń dla zdrowia publicznego; apeluje zatem do Komisji o zapewnienie wystarczającego finansowania w związku ze zwiększonym ryzykiem w tych obszarach;

25. apeluje, aby przepisy regulujące politykę spójności umożliwiały przydzielanie środków publicznych wyłącznie tym pracodawcom i organizacjom, które przestrzegają praw pracowniczych i obowiązujących przepisów dotyczących warunków pracy; apeluje ponadto o wprowadzenie skuteczniejszych wymogów społecznych w przepisach dotyczących zamówień publicznych i koncesji.

ZAŁĄCZNIK: PODMIOTY LUB OSOBY, OD KTÓRYCH SPRAWOZDAWCZYNI OTRZYMAŁA INFORMACJE

Sprawozdawczyni komisji opiniodawczej oświadcza na swoją wyłączną odpowiedzialność, że nie otrzymała żadnych informacji od podmiotu ani osoby, które należałoby wskazać w tym załączniku zgodnie z art. 8 załącznika I do Regulaminu.